

ČO PREDCHÁDZALO ROKU 1968 NA SLOVENSKU A V ČESKOSLOVENSKU

Stanislav Sikora

Príslušníci dnešnej strednej a staršej generácie ešte stále spomínajú a vzrušene diskutujú o udalostiach roku 1968 vo vtedajšej Československej socialistickej republike, keď prišlo k pokusu o demokratizáciu existujúceho totalitného komunistického spoločenského systému, o jeho poľudštenie a premenu na „socializmus s ľudskou tvárou“ – ako sa vtedy nazýval túžobne očakávaný výsledok spomínaného demokratizačného úsilia. Ľudia sa po rokoch útlaku a strachu konečne nadýchli a začali žiť slobodne, odhodlaní už nikdy nedopustiť neslobodu. Avšak tento pokus o slobodu a demokraciu sa skončil inváziou vojsk piatich krajín Varšavskej zmluvy do Československa: až tak sa Sovietsky zväz a jeho najvernejší spojenci zo socialistického tábora (Bulharsko, Maďarsko, Poľsko a Nemecká demokratická republika) obávali československého „demokratizačného vírusu“.

Vlna rozhorčených protestov, revolt a revolučných výbuchov sa však v tomto roku prehnala takmer celým svetom: V USA bojovali mladí ľudia za ľudské práva, proti diskriminácii černošských spoluobčanov, za rovnoprávnosť žien i proti vojne vo Vietname, vo Francúzsku a v Taliansku sa búrili študenti a robotníci, rozhorčení študenti revoltovali i v západnom Nemecku, v Španielsku, v susednom Poľsku i vo vzdialenom Mexiku. Americký historik M. Kurlansky uviedol, že „ľudia protestovali z rôznych dôvodov, no spájala ich rovnaká túžba po revolte, pocit odcudzenia vo vzťahu k režimu a hlboký odpor k autoritárstvu v akejkoľvek forme. Tam, kde vládol komunizmus, sa protestovalo proti komunizmu a v kapitalistických krajinách ľudia zasa brojili proti kapitalizmu.“ Rozsah tohto pohybu bol taký veľký, že vtedajší francúzsky prezident Charles de Gaulle vyhlásil: „Nie je možné, aby sa toľko hnutí začalo súbežne v toľkých odlišných krajinách bez určitého scenára.“ A mexický prezident Gustavo Díaz Ordaz bol presvedčený, že išlo o medzinárodné sprisahanie revolucionárov, ktorí sa presúvali z jednej krajiny do druhej a šíрили chaos a rozvrat.¹ Žiadny scenár ani sprisahanie, prirodzene, neexistovali a pokiaľ išlo o ČSSR, príčiny reformného procesu spočívali predovšetkým v pokuse humanizovať existujúci totalitný komunistický spoločenský systém.

Ako sa však u nás, v bývalom Československu, objavil spomínaný systém, ktorý sa nová generačná vlna inteligencie, mládež a kvalifikované robotníctvo, reformní príslušníci Komunistickej strany Československa (KSČ) i občianske prúdy pokú-

¹ KURLANSKY, M.: 1968, Rok, ktorý otriasol svetom. Bratislava: Slovart 2006, s. 15, 255, 366.